

NOVÁ ÚSTAVA - VÝZVA A DISKUSE

Na nové ústavě je nově především to, že bude předložena k všelidové diskusi. Je sice otázka, jakou formou se k jejímu návrhu bude moci vyjádřit "všechen lid", ale v každém případě je to výzva i pro věřící křesťany. Zásadní katolické stanovisko vyslovil otec kardinál Tomášek v dopise prezidentovi republiky (9. 6.) a obdržel kladnou odpověď (21. 6.) - viz Přílohu IOC 8|89. Pověřil experty z oborů teologie a kanonického i československého práva úkolem toto stanovisko rozpracovat.

Protože se blíží termín všelidové diskuse, připravili jsme pro čtenáře stručný přehled některých katolických názorů v tomto zatím předběžném stadiu. Chce sloužit k poučenému a odpovědnému uvažování o případném vyjádření jednotlivců i skupin k základnímu dokumentu našeho právního řádu. I když stanoví pouze vedoucí zásady, přesto bude přes další zákony a normy ovlivňovat i náš každodenní život.

Obecnější úvahy

A. Církev je spolačenství věřících křesťanů, kteří se snaží žít podle Kristova evangelia a plnit ve světě jeho poslání. Církev není mocenskopolitický útvar ani zájmová společnost, tím méně skupina profesionálů s koncasí "uspokojovat náboženské potřeby".

B. Ani vznik ani existence katolické církve není závislá na vůli světské moci. Církev je autonomní v celé náplni svého života a sama určuje jeho řád svým kanonickým právem.

C. Kompetenci státního práva respektuje církev v oblasti jemu vlastní v plné šíři. Pouze si vyhrazuje právo kritiky z hlediska morálky a základních lidských práv. Rovněž považuje za právo a povinnost hájit sebe jako celek i své věřící v náboženské sféře.

D. Dosavadní právní řád ČSSR, počínaje ústavou, tvořil základnu pro politiku záměrného zatlačování práv víry, diskriminaci věřících a manipulování církevního vedení. V tomto ohledu potřebuje být zásadně přestavěn.

E. Stát není absolutně nejvyšší tvůrce práva. Měřítkem správnosti pozitivních norem je všelidová morálka, vyjádřená mimo jiné v biblickém Desateru, a přirozené právo. Výrazem a konkretizací těchto metanorem jsou mezinárodní pakty a dokumenty, stanovící lidská a občanská práva. O ně se opírají následující formulace jednotlivých podnětů k ústavě.

F. Stěžejní zásadou demokracie je rovnost všech občanů v právech a povinnostech. Tím je vyloučeno jak privilegované, tak pouze tolerované postavení některé skupiny občanů. To musí platit také pro církev a její členy.

G. Když se naše církev hlásí o svá práva, je v tom vždy mlčky obsaženo, že stojí i za obdobnými požadavky jiných církví a náboženských společností a také všech věřících či nevěřících občanů.

H. Je zřejmé, že svoboda církve je závislá na stupni svobody celé společnosti. Vzhledem k svému nepolitickému charakteru zachovává církev zdrženlivost vůči politické sféře, pokud nejde o souvislost s náboženským životem. Tím však není omezena svoboda katolických věřících mít a projevovat své názory v politické problematice.

Jednotlivě k ústavě

1.

Vedoucí úloha politické strany, která má v programu snažit se o zánik náboženství a vyžaduje od svých členů ateistické přesvědčení, vylučuje věřící občany z reálného vlivu na politické dění. Díky tomu mohly vzniknout diskriminační zákony a praxe jdoucí i za jejich meze.

V rámci demokratizace je třeba vytvořit strukturu státu v pravém smyslu demokratického a právního, s nezávislými kontrolními a odvolacími instancemi.

2.

Výlučná nadvláda marxisticko-leninské ideologie v kultuře, vzdělání a výchově, s bojovným zahrocením proti náboženství jakožto škodlivému přežitku, je v rozporu nejen se svobodou bádání, ale i s právem rodičů na výchovu svých dětí podle vlastního přesvědčení.

Návrh textu:

"Nikommu nesmí být upíráno právo na svobodu myšlení, hledání pravdy, kultivaci dobra a pěstování krásy v duchu nejlepších tradic evropské civilizace."

"Rodiče mají právo rozhodovat o náboženské a mravní výchově svých dětí."

3.

V zájmu dobrého občanského soužití a prosperity společnosti i v zájmu míru mezi národy je nutné překonávat negativní tendence ve vztazích mezi jedinci a skupinami.

Návrh:

"Vyvolávat nebo podporovat nepřátelství a nenávisť z důvodu náboženského či jiného přesvědčení je zakázáno."

4.

Ani politika, ani kultura se neobejdou bez široké svobody projevu, shromažďování a sdružování pro všechny, tedy i pro věřící občany.

Formulovat články o těchto svobodách tak, aby další zákonné a podzákonné normy nemohly tuto bytostně demokratickou svobodu nehledat až znicotnit.

5.

K výsostným právům lidské osoby patří svoboda řešit nejzávažnější otázky a zaměření života na vlastní odpovědnost.

Návrh:

"Nikdo nesmí být podroben jakémukoliv donucování, které by narušovalo jeho svobodu vyznávat nebo přijmout náboženství, víru nebo světový názor podle vlastní volby."

6.

Věřící občan nemá být závislý na tom, co z náboženského života mu dovolí nebo zakáže výkonná moc státu.

Návrh:

"Každý má právo vyznávat podle vlastní volby víru a projevovat ji sám nebo s jinými veřejně nebo soukromě bohoslužbou a náboženskými úkony, vyučováním a šířením, životem podle svého svědomí a službou lásky k bližním."

7.

Mají-li všichni občané mravní povinnost přispívat podle svých schopností k dobru společnosti, potřebují dostat náležité předpoklady a možnosti, a to bez diskriminace z důvodu víry.

Návrh:

"Náboženská víra nesmí být důvodem pro odpírání práva na vzdělání a na výkon povolání nebo na uplatnění v kultuře a ve veřejném životě."

8.

Ani v mimořádných situacích neztrácí člověk důstojnost a minimum práv.

Návrh:

"Práva na ochranu zdraví, práva petičního a práva žít podle svého náboženství nemůže být občan zbaven ani soudním výrokem."

9.

Věřící občan se může octnout v situaci, kdy se od něho vyžaduje něco, co mu zakazuje jeho víra nebo přesvědčení.

Stanovit zásadu pro aplikaci zákonných norem: "Když se plnění občanské povinnosti dostane do rozporu s náboženským přesvědčením, bude umožněno náhradní plnění."

Nejen věřící jako jedinci, ale také jejich strukturovaná společenství mají být výslovně uznána za rovnoprávné složky občanské společnosti a být chráněna zákonem.

Návrh:

Círky a náboženské společnosti mají právo existovat, organizovat se a působit svobodně podle vlastních řádů. Jsou pod ochranou státu stejně jako jiné významné složky společnosti. Nesmí jim být bráněno plnit své poslání veřejně."

POZNÁMKA :

Je třeba připomenout, že podněty k nové ústavě se týkají pouze bodů zásadní důležitosti, které určí směr tvorby dalších zákonů. Právní úprava poměru státu k církvím bude muset rozvinout celou složitou problematiku až do podrobných ustanovení. K tomuto tématu hodláme přinést samostatnou informaci.

§ § §

Připojujeme PODNĚT ČESKOBRATRSKÉ CÍRKVE EVANGELICKÉ K PŘÍPRAVĚ NOVÉ ÚSTAVY. Jeho text byl publikován v září v Kostnických jlskrách spolu s komentáři. Je koncipován v podobě úprav a doplňků k dosud platné ústavě.

I. K článku 32.

1. Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství. Toto právo zahrnuje v sobě svobodu vyznávat podle vlastní volby náboženskou víru nebo být bez vyznání a svobodu svou víru projevovat sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, prováděním náboženských úkonů, bohoslužbou, zachováváním obřadů a vyučováním.

2. Nikdo nesmí být podroben jakémukoliv donucování, které by narušovalo jeho svobodu vyznání nebo svobodu přijmout náboženství nebo víru podle vlastní volby.

3. Náboženská víra nesmí být důvodem, pro který by občanu bylo odpíráno právo na vzdělání a právo výkonu jakéhokoliv povolání nebo zaměstnání.

4. Rodiče mají právo svobodně rozhodovat o náboženské a mravní výchově svých dětí.

5. Věřící občané jsou oprávněni sdružovat se v církve a náboženské společnosti, které jsou právními osobami, jejichž vznik a postavení je upřesněno zákonem. Círky a náboženské společnosti mohou konat i společensky prospěšnou činnost.

6. Rozněcovat nepřátelství a nenávisť ve spojení s náboženskou věrou či nevěrou je zakázáno.

7. Náboženská víra nebo přesvědčení nemůže být důvodem k tomu, aby někdo odpíral plnit občanskou povinnost, která mu je uložena zákonem. V případech, kdy plnění občanských povinností by se dostalo do rozporu s náboženským přesvědčením, bude umožněno náhradní plnění.

II. K článku 37:

1. Kdo z důvodu svědomí nebo náboženského přesvědčení odmítne výkon služby v ozbrojených silách, může být povolán k náhradní veřejně prospěšné službě mimo ozbrojené síly. Podrobnosti stanoví zákon.

2. K vykonávání služby v ozbrojených silách mohou být povoláváni muži po dovršení osmnáctého roku.

3. Vláda ČSSR je zmocněna zavést dobrovolnou službu v ozbrojených silách, jakmile to mezinárodní situace a bezpečnost státu umožní."

III. K článku 20:

Místo odst. 1-3: "Všichni občané bez zřetele na pohlaví, národnost, rasu, původ a náboženství jsou si rovni a mají stejná práva a stejné povinnosti."

IV. K článku 30:

1. Uložení trestu smrti není dovoleno.

2. Ani soudním výrokem nemůže být občan zbaven následujících práv zajištěných ústavou: práva rovnosti (dosud čl.20), práva na ochranu zdraví (dosud čl.23), práva petičního (dosud čl.29), náboženských svobod (dosud čl.32) a práv vyplývajících ze zákona o postavení národností (zákon 144/60 Sb.).

V. K článku 21:

1. Všichni občané mají právo na volbu povolání.

2. Právo výkonu zvoleného povolání může být omezeno pouze rozhodnutím soudu.

VI. K článku 16:

1. odst.: Veškerá kulturní politika v ČSSR, rozvoj vzdělání, výchova a vyučování jsou vedeny v souladu s rozvojem vědy a v těsném spojení s životem a prací lidu.

VII. K článku 24:

Veškerá výchova a všechno vyučování jsou vedeny v souladu s rozvojem vědy a v těsném spojení školy s životem a prací lidu.

§ § §

Doporučení : Mezinárodní dokumenty o lidských právech, Melantrich 1989, 7 Kčs